

Resistenta

Efter flera år av kliniska indikationer visar laboratorieresultat från Smittskyddsinstitutet (SMI) att även Sverige har löss resistenta mot insektsgiftet malathion, det vanligaste giftet mot löss. Resistens är dock bara ett av flera problem vid lusbehandling.

TEXT: JOHAN LINDH

BILD: FREDRIK SANDBERG/SCANPIX

SMI startade under sommaren 2007 ett projekt för att öka kunskapen om löss i samhället och om möjligt identifiera löss resistenta mot malathion. Projektet är indelat i tre delar varav del ett nu kan avslutas. De olika delarna består av följande frågeställningar:

- 1 Finns det resistenta löss mot malathion i Sverige?
- 2 Om det finns, hur stor är andelen?
- 3 Ska vi uppdatera riktlinjer för behandling av huvudlöss och kan vi ha liknande riktlinjer inom Skandinavien?

Den första frågeställningen kan alltså SMI nu svara på: det finns löss resistenta mot malathion. Enligt Apotekets statistik över sålda läkemedel 2007 kan man läsa att under åren 2005–2007 såldes det läkemedel mot huvudlöss för över 20 miljoner kronor per år. Över 75 procent av dessa läkemedel innehåller insektsgiftet malathion. En rimlig hypotes är därför att om resistens spridit sig bland löss i Sverige, så är det i första hand mot det medel som används mest, det vill säga malathion, ett insektsgift som bland annat finns i lusmedlet Prioderm.

Inte överraskande

Resultaten är inte överraskande. De flesta länder som undersökt resistens har kommit fram till liknande resultat, till exempel Danmark, Frankrike och England.

För att kunna se om resistens föreligger måste levande löss studeras. Därför har SMI under projektåret samarbetat med i första hand skolsköterskor inom Stockholmsområdet. SMI har även samarbete med hudkliniker utanför Stockholm men har då i stället

HÖGSÄSONG FÖR HUVUDLÖSS. Många skolelever och dagisbarn kliar sig i huvudet extra mycket just nu. Huvudlöss är ett gissel som människan fått leva med i mer än 9 000 år. Problemet är som störst just när höstterminen kommit i gång.

Löss funna i Sverige

” Dagens föräldrar växte upp under en tid då huvudlöss var betydligt mindre vanliga än i dag och därför inte säkert vet hur en lus och dess ägg ser ut.

exporterat metoden för resistens till aktuell plats. För att kunna jämföra resultat med andra grupper utanför Sverige har vi använt oss av en standardmetod där Världshälsoorganisationen (WHO) bidragit med protokoll och reagenser.

Andelen löss som är resistenta kan vi ännu inte beräkna beroende på en för liten tillgång på levande löss. Vi hoppas dock kunna slutföra även del två av vårt projekt före utgången av 2008. Vad som dock redan står klart är att det i Sverige inte är en majoritet av löss som är resistenta.

Dålig kunskap bland föräldrar

När det gäller behandling av huvudlöss är troligen resistenta löss enbart ett mindre problem. En större faktor kan vara att en del av vår kunskap om huvudlöss, hur de ser ut, hur jag hittar dem och hur jag blir av med dem, har gått förlorad. Dagens föräldrar växte upp under en tid då huvudlöss var betydligt mindre vanliga än i dag och därför inte säkert vet hur en lus och dess ägg ser ut. Detta visas i en australiensisk studie från 2005 i vilken föräldrar till 1179 barn fick frågan om deras barn hade huvudlöss. Föräldrarna rapporterade att 36 av barnen hade löss. När barnen kontrollerades av experter inom området visade det sig att 149 av bar-

nen hade löss och kanske mer överraskande att tolv av de 36 positiva barnen som rapporterades inte hade löss.

Gemensamma riktlinjer

Eftersom det finns ganska stora chanser att situationen ser liknande ut i Sverige så är vårt tredje projekt mål att uppdatera riktlinjer och sprida information om huvudlöss i samhället. I första hand bör Sverige ha gemensamma riktlinjer inom landet. Dessutom vore det positivt om Skandinavien kunde enas om gemensamma riktlinjer för behandling eftersom lusproblemen ser liknande ut i samtliga skandinaviska länder.

Som ett steg för att uppnå detta kommer SMI att anordna en SMI-dag om löss 17 november. Dagen kommer att handla om behandling och hur vi ska utarbeta för Skandinavien riktlinjer för behandling. En ny generation av lusmedel och deras verkningssätt kommer tillsammans med uppdateringar över situationerna i övriga skandinaviska länder även att presenteras.

Anpassade till våra huvuden

Fastän löss normalt sett lever bäst i fuktig och varm miljö har de anpassat sig till det svenska klimatet. De är dock känsliga för förändringar och om de blir utkammade

och plötsligt hamnar i en för lusen torrare och kallare miljö, så dör de relativt snabbt, ofta redan inom 24 timmar. Om de nyss har intagit föda i form av blod, så kan de i sällsynta fall överleva upp till 48 timmar. Det kan vara värt att komma ihåg att en lus aldrig frivilligt lämnar en miljö den anpassat sig till för till exempel en kall mössa, halsduk eller ett örngott.

Löss är också särskilt anpassade till att vandra på hår – under sina tusentals år på människor har lusen utvecklat kloformade fötter på sina sex ben, och använder dessa för att på ett smidigt och effektivt sätt ta sig runt på vår skalp. Eftersom de går med tre ben från samma sida åt gången och använder de övriga tre benen för att greppa om nya hårstrån så är risken för att de ska tappa greppet om ett hårstrå och ramla ner på till exempel ett örngott obefintlig. □

Fotnot: För detaljer se SMI-dagen, se SMI:s hemsida www.smittskyddsinstytutet.se

Referens: Medical journal of Australia, 182, 137–38, 2005. Counahan, M. L., et al.

Smittskydd på webben!

Letar du efter en speciell artikel från typ förra hösten? Undrar du vad som skrivits om till exempel hiv? Vill du veta vilka myter som avlivats? Du kanske bara är sugen på helt nya infektionsvinklar? Eller vill tipsa om något?

Du vet väl att du kan klicka in dig på vår nya hemsida. Här kan du enkelt läsa smakprov ur senaste numret och söka artiklar från och med nummer 1 2005. Och så kan du prenumerera så klart.

Välkommen in på www.smittskydd.se

Vänliga hälsningar
Chefredaktör Marco Morner

